

Fahad Bashni
37252

سوال نمبر 3

شاہ حسین دیاں کافیاں

1. تعارف :

شاہ حسین دا اصل ناں حسین سی تے اوہناں
دے والدرداناں عثمان سی۔ اوہ لاہور وچ جتھے تے دڑھلی
تعلیم لاہور دی مسیٹ دے امام مولوی ابوبکر کولوں
حاصل کیتی۔ شاہ حسین نے غیر حضرت بہلول
دریائی دی بیعت کر کے سلسلہ قادریہ وچ شمولیت
حاصل کیتی۔ اوہناں دا مزار یاغنیپورہ لاہور وچ اے
اوہناں شاعری وچ کافیاں لکھیاں تے مختلف
موضوعاں اُتے گل کیتی۔ اوہناں نوں پنجابی ادب
وچ کافیاں دا بانی وی آکھیا جاندا اے۔ اوہناں
دی کافیاں دے موضوعات وچ وحدت الوجود،
غیر اللہ ٹوں نفرت، عشق حقیقی تے ناں الی
مرشد دا ذکر وی ملدا اے۔

1/202 Day: _____

2. شاہ حسین دیاں کافیاں دا فنی تے فکری جائزہ

کافیاں کافی دی جمع اے جیس داملاب اے
 پورا ہونا، مکمل ہونا یا بھگیا ہونا۔ ادب و ج کافی اوس
 کلام نوں کہندے نیں جیہڑا ادبی حوالیاں نال مکمل ہووے
 تے بنجائی وج کافیاں اوس کلام نوں کہندے نیں جیہڑا
 موسیقی دے نال پڑھیا جاسکے۔ کافی دی تعریف الخ
 کیتی جاسکدی اے:

”کافی شاعری دی اوہ صنف اے جیہڑے وج
 اک مکمل مضمون خیال یا جذبے دا ڈھکواں
 تے خوبصورت اظہار ایسراں کیتا گیا
 ہووے کہ اوہنوں پڑھن یا سنن توں بعد
 بندے دی روحانی تسکین ہو جاوے۔“

2.1 شاہ حسین دیاں کافیاں وج وحدت الوجود دا ذکر

شاہ حسین اک صوفی شاعر سن تے ایس
 شاعری وج وحدت الوجود نوں کافی اہمیت اے۔
 وحدت الوجود داملاب ایہ اے کہ اے کائنات
 اللہ تعالیٰ نے بنائی اے تے ایس دے ذرے ذرے
 وج اوس دی ذات دے جھلکارے موجود
 نیں۔ شاہ حسین وی وحدت الوجود کو منندے سن

اوہ کہندے ہیں کہ خدائی ذات ہر جگہ موجود ہے۔ الہی
گل دانہ ازہ اویناں ری الہی کافی تولاٹی جاسکدا ہے۔

س رہا میرے حال را محرم توں
اندر توں، باہر توں، روم روم و چٹوں
توں ہیں تانا، توں ہیں بانا، سبھ کچھ میرا توں
کہے حسین فقیر نما، میں ناہیں سبھ توں

2.2. غیر اللہ توں نفرت:

شاہ حسین اک سجھے نے یکے مسلمان سن تے اوہ
اے سجدے سن کے جیہڑا خدائی ذات نال نال کسے
لوہور توں وی اتنی ای محبت کرا اے تو اوہ سچا
مسلمان ہے۔ اوہناں ہنیر اچھدی داستان توب
استعارہ بنا کے انسان تے خالق دے رشتے توں
بیان کیتا ہے۔ اوہناں دے حیاں وچ سچا عاشق
اوہ پیدا اے جیہڑا دنیا دیاں رعبتاں توں ہٹ کے عرف
اللہ دی محبت وچ فنا ہو جاوے۔

س فی ماٹے مینوں کھیڑیاں دی گل نہ آکھ
را نجن میرا، میں را نجن دی
کھیڑیاں توں کوڑی جھاک
لوک جائے ہنیر کھلی
میرے داور چاک

Day: 1/202

2.3. عشق حقیقی دا ذکر:

شاہ حسین دی کافیاں و جوں عشق حقیقی دا
ذکر وی بھدا اے۔ اوہناں دے مطابق عشق اک
آسان شے نیں۔ اک عاشق نوں عشق دیاں اچیاں
فنزلاں تے پو پھٹے واسطے کئی فسطلاں داسامنا
کرنا پیندا اے تے او تھے اوہ ہی پو پھٹج سکدا اے جیہڑے
و ج عاجزی، انکساری تے سجاتی ہووے۔ اوہ نکلھدے نیں:

سے عاشق ہووین تے عشق سماوین
راہ عشق داسوئی دانکہ، دھاگہ ہووین تے جاوین
باہر پاک اندر آلودہ، کہناٹوں شیخ کہاوین

2.4. دنیاوی بے ثباتی دا ذکر:

شاہ حسین ایسی کافیاں و ج انسان نوں بدلے
نیں کے ایہہ دنیا فانی شے اے۔ اک دن انسان تے والیس
لینے رب کول چلے جانا اے۔ اوہ خالی آیا سی تے خالی ای
جائے گا ایس لئی غرور تکبر نوں چھڈ دے۔

سے وہ گمنا! دم غنیمت جان
کیاے آہوں، کیاے جاہیں، فانی کل جہان
چار دیہار تے کوئل واسا، نہ کرا تاں مان
کچے حسین فقیر نماں، آخر خاک آسمان

2.5. کافیاں وچ عاجزی تے انکساری؛

شاہ حسین بنجالی ادب وچ اک وڈے شاعر
 سن فیروہی اوہناں دیاں کافیاں وچ عاجزی تے
 انکساری دے جھلکارے نظر آئے نیں۔ اوہناں دیاں
 کافیاں توں اے پیغام وی ملدا اے کہ انسان نوں
 ہمیشہ عاجز رہنا جاری دا اے۔ اوہناں دیاں کافیاں
 دا آخری مصرعہ دیکھو:

سے کہے حسین فقیر نماں، میں ناہیں سمجھ توں

سے کہے حسین فقیر نماں، آخر خاک آسمان

سے کہے حسین فقیر سا نہیں دا، درتیرے دی کتی اُن

2.6. شاہ حسین دیاں کافیاں وچ دعا:

شاہ حسین اپنی کافیاں وچ انسان توں دعا دیندے تے کہ
 کدے وی رب توں نہ بھلے اوہ: اوہ بکھدے نیں:

سے فی تینوں رب نہ بھلی، دعا فقیراں دی ایہا
 رب نہ بھلی ہو رسبھ کھ بھلی، رب نہ بھلن جیہا
 سونا یا رسبھ بھل ولسی، عشق نہ لگدا ایہا

Day: _____
2.7. کافیاں وچ پنجابی لٹیریاں تے استعاریاں
داورناؤ

شاہ حسین دی کافیاں وچ پنجابی لٹیریاں
تے استعاریاں دا چنگا ورتاؤ اے۔ اوہناں پنجابی
شاعری وچ صدمہ پہلی واری پیرر اٹھے جیسی
لٹیریاں داورناؤ کیتا اے۔

سے نڈیوں پار راٹھن دا ٹھانہ
کیتا قول ضروری جانا
فنتاں کراں
ملاح نال

2.8. تائیت دا صیغہ:

شاہ حسین نے کافیاں وچ تائیت دا صیغہ دا
ورتاؤ کیتا اے۔ ایس دیاں ایہ تن وجہ دسیاں
جاندیاں نیں:

(1) خدا نے ایہی رحمت توں عورت دے روپ وچ
پیش کیتا اے

(2) پنجابی ادب وچ عورت عاشق تے مرز
معشوقی اے۔

(3) عورت نرم دل، معصوم، تے عاجز
ہونڈی اے۔

ایمو ای اوہ و جویات ہیں جیناں دی وجہ
توں شاہ حسین نے تانیت داصیفہ استعمال کیتا
اے اوہ نکھدے نیں:

سے مندھیاں کہ جنگی یاں، بھائی صاحب تپڈی بندن آں

ج. مُکدی کل:

شاہ حسین اوہ درویش شاعر اے جیسڈی
زبان و جوں نکلن والا اک اک بول حقیقت تے
معرفت دے برنگ وچ رنگیا ہویا اے۔ ایناں نے اخلاقی
فلسفہ، انسان تے خدادے تعلق نوں ایسی
شاعری وچ بیان کیتا اے۔ بقول ڈاکٹر عفران
سید:

”شاہ حسین دیاں کافیاں وچ سوز تے گداز،
ترپو، اثر تے جادو اے۔ اوہ دل وچ
کھدیاں جانڈیاں نیں۔“

سوال نمبر 02

منیر نیازی دی وکھری شاعری

1. تعارف:

منیر نیازی موضوعاتے اسلوب دھے حوالے نال اپنے
 ہم عصر شاعراں توں وکھری شاعری کر دے نیں۔
 اوہ 1928 نوں فتح محمد خان دے گھر ہوسیار پور وچ
 جمے۔ ونڈ توں بعد اوہناں دا خاندان ساہیوال لہڑیا
 کج عرصہ اوہناں پاکستان نیوی وچ نوکری کیتی تے
 غیر چھوٹے ادبی کم کار کیتا۔ اوہ اردو تے پنجابی دوواں
 زبانوں دے شاعر نیں۔ اوہناں دے اردو مجموعے
 تیز ہوا اور تنہا بھول، فادہ منیر تے دشمنوں کے
 درمیان اک شام جد کے پنجابی مجموعے سفر دی رات،
 جارچپ چیزاں تے رستہ دسن والے تارے جیساں
 نوں اکٹھا کر کے نکل کلام کہندے نیں۔

2. نکل کلام دا ویروا:

منیر نیازی دے پنجابی دے تنہا مجموعے عیاں نوں
 اکٹھا کر کے نکل کلام چھاپیا گیا۔ 1992ء وچ
 پہلی واری الحمد پہلی کئینز توں چھپی۔ کتاب دے
 بیک ٹائٹل دے نکل نال اوہناں دی مشہور زبان

بنجالی نظم دے آخری جار مصرع چھپے ہوئے ہیں۔

کھانج وی رایہواں اوکھیاں سن
کھ کل وچ غم دا طوق وی سی
کھ شہر دے لوک وی غلام سن
کچھ مینوں مرن دا شوق وی سی

2.1. منیر نیازی دیاں ڈراڈ نیاں علاقہ تے تھاواں:

منیر نیازی دی شاعری وچ ڈراڈ نیاں علاقہ تان
پاٹی جانڈیاں ہیں چیسڑا پڑھن والے نوں اک انگ
ای قسم دی خیالی دنیا وچ لے جاندا اے تے نال ای
جس کراڈ پٹدیاں ہیں اوہ لکھدے ہیں:

ے مینوں چیسڑی دھن لگ جاندی اے، فیر نہ اوس توں پٹدا ہیں
راتاں وچ وی سفر اے مینوں، دن وی ٹردیاں کھڈا ہیں
کدے نہ روک کے کنڈے کڈھے، زخم کدے نہ سیتا ہیں
کدے نہ تچھے مڑ کے ٹکیا، کوچ جدوں وی کپٹا ہیں
(میری عمارت)

2.2. ایما ٹیٹ دا شاعر:

منیر نیازی نے بنجالی وچ وی ایما ٹیٹ دی
ٹرک چیسڑی یورپ توں شروع ہوئی سی، دا

استعمال کیتا۔ اہمائیت و ج کھ اشارے دے
جاندے میں جیناں توں بڑھن والا آپ مطلب
دی گہرائی تک پہنچدا اے۔

ے گھر دیاں کندھاں اُٹے دس، جھٹاں لال بھوار دیاں
ادھی راتی بوہے کھڑکن، ڈیناں چیکاں فار دیاں

2.3 بے معنویت دی تحریک واثر؛

بے معنویت دی تحریک (Absurdism) نے وی
منیر نیازی تے اپنا اثر کیتا۔ اے تحریک دو
جنگاں یاروں وجود وچ آئی سی جسدا مطلب
سی کے ترقی انسان دے آپے کھلے وچ بے گنس ایس
لئی ترقی دا خیال ای ویہم اے صرف۔ منیر نیازی
لکھدے میں:

ے دنیا دے وچ رہن لئی وی
کیہ کھ کرنا پیندا اے
اپنے ای ہو وچ ہنراں اندر
آپے ای کرنا پیندا اے

2.4. اکلاپے دا ذکر؛

منیر نیازی نے اپنی شاعری وچ

اگلا پے را ذکر وی کیٹا اے۔ اک وقت آندا اے کے
انسان نوں سارے جھڈ دیندے نیں تے اوس مال
صرف کمرے دیا دیواراں ای ہونریاں نیں۔ اوہ
لکھدے نیں۔

سے یا رفیرے جھلا کون نیں ایٹھ، بحر، زمین، پہاڑ
اساں کسے دن سارے مل کے کراں گے پلغار

2.5. نرگسیت پسندی !

میرنیازی نرگسیت پسندی (Narcissism) توں
وی اثر انداز ہوئے بخیر نہ رہ سکے۔ اوہناں نے ایس
داوی نہ کر کیٹا۔ ایس توں مطابق اک انسان
اپنی دنیا وچ ای پسند اے جتھا اوہی اصلی کردار
ہوندا اے تے اوہ جو جاوے کرسکدا اے۔ بندے
دی "میں" نرگسیت پسندی دی مثال اے

سے سن فی کڑ ٹیے

رنتاں دیجے پڑے

میں ٹرجاواں گا

میں مڑ کے نہیں آواں گا

میں کے بلا میں گی

رو کے بلا میں گی

میں وی نہیں آواں گا

اچھے آسمان دانارا بن جاواں گا

دور دور رہو اس کا

تے نشینوں تر فاواں گا

2.6. رومانیت دا اثر

منیر نیازی کول رومانیت وی عجب ڈھنگ دی

اے کیوں جے رومانیت دے بیان لئی اویناں نو دس

نروٹے استعارے، ٹہینیاں تے علاقےاں ورت کے

اینا و کھرا، نواں شوخ تے بھڑکیلا رومانی رنگ

بیدا کیشا اے اوہ لکھ دے سیں:

سے ہوئی جیسی چوڑا چھنکا پایا

چونڈھی وڈھ کے مینوں جگایا

میں و پکھاں تے اگو نہ ملاوے

چوری چوری پسدی جاوے

2.7. منیر نیازی دیاں نکیاں نظماں:

منیر نیازی نوں نکي نظم دا وڈا شاعر آکھیا

جاندا اے۔ اوہ نکیاں نظماں وچ وڈیاں

وڈیاں گلاں کر جاندا سں۔ سگوں بعض

واری تے نظم اپنے سرائیس نوں وی چھوٹی

ہو جاندی سی

وقت توں اگے لنگن واسنزا

آدمی کلاہ جاندا اے

اپنے آدمی سوچ

میں کیسہ کراں؟

اک حقیقت

ایسوی بچ اے و جھڑن ویلے دکھوی کافی ہندا اے۔

2.8. اک ذہین مصور:

میںر نیازی اک حسین مصور ہوں یاروں نظماں
وج جاندار تصویراں وی بناندا اے جیسڑے ساہ لبندے
میں۔ مثال دے طور تے

دوتارے مبرے سچے کہے

اک تارا مبرے اگے اگے

اگے والا تارا مبروں

اکد ہوا جیئے لگے

اک تارا مبرے ہوش توں

”بھلیاں کاسکاں اندر جگے

3. اخیری گل:

منیر نیازی کی شاعری نے نوںیں پنجابی نظم
کی مرواٹ وچ اک منفرد نوںیکلے نے نوںیں طرز
دے اسلوب دی بنیاد رکھی اے۔ اوہ کی شاعری
صرف شاعری نہیں بلکہ حیاتی دابتدہ اے۔ بقول
ڈاکٹر سہیل احمد خان:

”منیر نیازی دا سفر اچ ختم نہیں ہويا۔ ایس
لٹی کے اوپنے اچے آخر دیاں آوازاں دا دروازہ
کھولنا اے۔ ایہہ دروازہ کھلن ٹیکر منیر دا
سفر جاری رہے گا تے اوہ خود ای کہندا اے۔

لجے تے میں دروازہ کھولنا
آخر دیاں آوازاں دا

سوال نمبر 04

فرخندہ لودھی دی افسانہ نگاری

1. تعارف:

فرخندہ لودھی 1937ء میں یوٹا، یوٹا ریور وچ پیدا ہوئی تھیں۔ تھیں توں بعد ہجرت کر کے ساہیوال آگئی۔ اوہناں پنجابی تے اردو وچ لکھیا۔ اوہناں داپیشہ لائبریرین سا۔ حکومت پاکستان نے 2004ء وچ ”پرائڈ آف پرفارمنس“ ایوارڈ دتا۔ فلیپر پاکستان اکیڈمی آف لٹریز نے ”ہینڈ ڈانگیاں“ ناول اتے اوہناں توں ”سید وارخشاہ“ ایوارڈ دتا۔ جینے دے اوہ لے اوہناں دیاں دس کہانیاں دا مجموعہ اے۔ 1984ء وچ پہلی واری پاکستان پنجابی ادبی بورڈ توں چھپیا۔

2. فرخندہ لودھی دی افسانہ نگاری دا جائزہ

پنجابی افسانہ نگاری وچ فرخندہ لودھی اگھڑاں تھیں رکھدی اے۔ اوہناں دیاں کہانیاں فکری تے فنی اعتبار نال پنجابی ادب وچ خاص مقام رکھدیاں نیں۔ پروڈس فلک پوراں آکھیا۔

”فرخندہ لودھی نے پنجاہی کہاری نوں اک

لواں روپ دتا۔ اوہناں دیاں کہانیاں

اپنے پاتراں، موضوع تے بنتر دے

حوالے نل وڈیاں کہانیاں وچ گئے

جان دا حق رکھ دیاں نیں۔“

2.1 معاشرتی حالات و مسائل دا ذکر:

فرخندہ لودھی پوراں اپنی کہانیاں وچ

معاشرے وچ پائے جانے والے حالات تے مسائل نوں

بڑی خوبصورتی نال بیان کیتا۔ مثال دے طور تے

چنے دے اوپے دی اک کہانی **پابندان** وچ اوہ تھلویں

طبقے دی نمائندگی کردی لوکاں نوں درپیش مسائل دا

پردہ چکیتا تے نال ای اوٹا وچ معاشرے

دے اوہناں مرداں دا ذکر کیتا جیہڑے آپ نکلے

کچر دے رہندے تے اپنی عورتاں دی کہانی کھاندے نیں۔

2.2 مڈل کلاس طبقے دی نمائندگی:

فرخندہ لودھی اپنی کہانی وچ مڈل کلاس دے

نمائندگی ویکیتی کس طرح ایک مڈل کلاس

انسان ساری زندگی بس کہانی چھی تکیا رہندا اے۔

مثال دے طور تے پھلی پڑھانی وچ اوہناں ماسٹر

جی نوں درپیش مسائل دا ذکر کیتا استاد

اک معاشرے واسطے ٹو عزت دار شخص ہوندا
اے۔ فاسٹر جی 25 سالوں توں بڑھارے لیکن آج
تک اوہناں دے حالات میں بدلے مگروں اوہناں
دے شاگرد وی یوہتی کامیاب ہو گئے ہن۔

2.3 عورتاں دی نما زندگی:

فرخندہ لودھی اک عورت ہونے دے ناطے عورتاں
دے حق واسطے وی آواز اٹھائی۔ اوہناں اپنی
کہانیاں پاروں لوکاں توں عورتاں توں درپیش
مسائل وارے دینے دی کوشش کیتی۔ مثال
نال اک اخباری گل و ج کسری دوپٹے والی کڑی نال
جے ہو یا اوہ ساڈی معاشرے دی عکاسی اے۔ ایس
طرح دھرمی بابل و ج عورت معاشرے دا اوہ فرد
اے جیہدی کوئی عزت نہیں۔ ایہ ساریاں عورتاں
نال ہون والے ظلمیں دیاں وھو وکھو داستانیں۔

2.4 پنڈوسوں دیاں جھلکاریاں

فرخندہ لودھی دیاں زیادہ کہانیاں شہری زندگی
دے مسائل و ارے میں مگروں کچھ کہانیاں و ج اوہناں
پنڈوسوں دیاں گلاں وکی لیتیاں۔ چنے دے اوہ
و ج اہم دے صوبیاں دی کہانی جھٹکے پنجاب دے لوکاں
وارے دیاں

2.5. جاگيردارانہ نظام دياں برائياں:

فرخندہ لودھی پوراں اپنی کہاٹیاں وچ
 پنجاب وچ پائے جان دے جاگيردارانہ نظام دياں
 سبب عذرت کیتی۔ کیس طرح پنجاب وچ
 مزارعے، کمی تے سپی اپنے مالکھاں دا گناہواں
 وچ ساتھ دیندے نیں۔ اک ڈھوڑی خاطر اوہناں
 نوں کمی کرنا پسندا اے۔ چنے دے اوٹے وچ ٹکی
 سرکار کس طرح بکھوڑی عزت لٹدا اے، دا ذکر
 کر کے اوہناں ایس نظام دياں برائياں تو پرہہ چلنے
 دی کوشش کیتی اے

2.6. سماجی برائياں ول دھيان:

فرخندہ لودھی اک حساس عورت سن تے
 اوہ معاشرے وچ پانی جان دياں برائياں دا عشا پرہ
 بڑے غور نال کردی سن۔ ایسواں اوہ وجہ اے
 کے اوہناں دياں کہاٹیاں وچ بیاں پوٹیاں سماجی
 برائياں دا ذکر فلدا اے۔ اک اخباری گل، اک چپ،
 دھرم بابا بل تے سبھ کوڑا اچھے افسانے جیہڑے
 معاشرے وچ پائی برائياں توں بے نقاب
 کو دے نیں۔

2.7. عمدہ کردار نگاری:

کردار نگاری کہانی کی ضروری حصہ ہونی لے
کیوں ہے اگر کردار جیتے نہیں تے پھر کہانی ایسی
اثر رکھو دیندی لے فرخندہ لودھی پوراں نوں کردار
نگاری و ج مہارت حاصل سی۔ پانیدان و ج حمید
اک جیب و ج بکھو اوٹا و ج دستگیر چنے اوٹے و ج
صوبانہ احمد دے کردار ایسی مثال آپ س

2.8. تسلسل تے روائی

فرخندہ لودھی پوراں دی کہانی دی سچو توں
وڈھو کے جوبی تسلسل تے روائی اے۔ آخر پریلکی ہٹکی پھوے،
یو بھل نہ پھوے تاں جے پڑھن والا کہانی دا پورا پورا
لطف رے سکے۔ فرخندہ لودھی دیاں ساریاں کہانیاں
ایس جوبی مثال مال و مال نہیں۔

3. فکری گل:

فکری گل ابہ اے فرخندہ لودھی دیاں کہانیاں
بنجائی و ج اٹھلا واہا شیا اوہ دیا جے و ج آپ بکھریاں

”چنے دے اولے پیری عاجزانہ تے عام فہم
جئی کو شش لے پیرے و پیرے او سوچن
سورج جڑھدے نہیں جیہڑے پور لوکاں دے گھروں
لو کھلار دے نہیں۔“

سوال نمبر 8

پیر فضل گجراتی

تعارف:

پیر فضل گجراتی پنجابی غزل دا اہم ترین سرگڑھوال
نال لے۔ اوہناں غزل توں روایت توں ہٹ کے جدید
انزار و جھوڑیا۔ اوہناں دا اصل نال فضل حسین
تے قلمی فضل سی۔ اوہناں داسارا کلام
”ڈاکٹر بیدہ رحمن“ نے اکٹھا کر کے اوس
توں ”کلام پیر فضل گجراتی“ دے نال نال
مطبوعہ کینا۔

پیر فضل گجراتی نے مختلف صنفاں وچ
شاعری کیتی ہے اوہناں دی شہرت غزل پاروں
لے۔ اوہناں دا پہلا غزل پیراگا ”ڈوٹلھے
پینڈے 1983 وچ چھپیا۔

پیر فضل گجراتی: پنجابی غزل دا فان تیراں

۱۔ حمدیہ رنگ:

پیر فضل پوراں دا حمدیہ رنگ بڑا
سجھا لے۔ اوہناں لے وکھو وکھو شعری صنفاں

وج حمد ال لکھیاں

س دلپیداں درواواں خیالاں نوں انگاں
 عین محشر دے وج پیش ہوون توں سناں
 الی محل کوئی پلے نہ میرے
 کرم تیرا منگاں، تیرا فضل منگاں

2. نعتیہ رنگ:

میر صاحب پوراں دی حیاتی تے اوہناں دی
 شاعری حضور پاک دی ذات نال عقیدت دا
 سچا ثبوت اے۔ اوہ آکھدے ہیں۔

س آئینہماں تے غلاواں نوں گلے سیکھدے ساہ
 اوس دے ڈکے زفانے دی ہوا پیرتا لئے

3. غزلاں وج عشقیہ رنگ:

غزل دا اک اہم حصہ ہوندا اے
 جیڑا عشق وارے ہوندا اے۔ عاشق
 نوں کی کی مشتلاں پیدیاں میں یا اوس
 دے دل دے اندر کی چل رہیا ہوندا اے، اوہ
 شاعر غزل وانگوں دسدا اے۔ فصل گہرائی دیاں

غزلاں وج دی عشقہ رنگ بیا با جاندا اے۔

عشق وج فریادوں کی پہ نال میرے لبستاں
سینیاں دے پوریں، پنھاں دے جھالے پوریں

4. غزلاں وج غم، سوز تے درد:

بیر فعل گجراتی توں غم تے سوز را
شامروی آکھیا جاندا اے کیوں جے اویناں
دیاں غزلاں وج ایس دا ذکر اے۔ کئی شاعران
اویناں توں غم دا بادشاہ وی کہیا اے۔ اوہ
لکھدے نیں

ب عینوں سوز فرقت نے کشتہ نیں جیڑے
اوہ جھالے تے بے شک چھپانداں سوواں گا
میں اٹھوں کدوں تک پینداں سوواں گا
کدوں تک سوکے دبانداں سوواں گا

5. غزلاں وج زاید تے واعظ دا کردار

ایس توں علاوہ بیر فعل گجراتی
نے ایسے غزلاں وج واعظ تے زاید دے
کردار تے وی گل کہتی اے۔ کیوں جے آج دے
مولوی انسان توں اویناں چیزاں دادرس

دینوے نیں جیہڑی او آپ وی عمل لی کردے

س اے واعظ ذوق توڑے نوں یکسہ نور نمازی اکھن لگے
ہر جمعے کہانی حوراں دی، یا پہنی حضرت ٹھیک نہیں

6. حالات داسکوه:

پیر صاحب پوراں اپنی عزلاں وچ دوستان
دی بے زنی وارے وی گل کیتی اے اوہ دسدے
نیں کہ کیویں مشکل دے وقت توڑے بار
چھڈ جانوے نیں۔ او س ویلے عین ہی توادی
مدد کردے نیں۔

س اوکھے ویلے فضل میرے ول غبراں ہتھ ودھائے
مان تران جیہدا سی عینوں، او س نہ لٹیاں ساراں

7. پیر صاحب دابلند کردار:

پیر صاحب دی نیک دہائی بلند کردار اک
مثال سی۔ اویناں ساری حیاتی خوشیاں وڈے گھیناں
لٹا نہ رہے۔ اوہ نگھدے نیں۔

س رب دشمن نوں وی دسے نہ، وکدے نہیں سال وراگاں دے
بیل ماں ہزار دینا ڈی دا، اک گھڑی ہزار مہینے دی

8. شوقی تے طنز و مزاح دا عنصر:

پیر صاحب اپنی غزلاں وچ شوقی تے طنز و مزاح
دا عنصر وی ظاہر کیتا۔ مثال دے طور تے اوہناں
دا اے شعر دیکھو۔

وقت نزع دے اوہ نہیں چاہندا کول میرے جھٹ پہنا
کھول لیا پنجسورہ اوہیے، نکلے جان شتابی
مکدی گل:

پیر فضل گجراتی نے غزل صنف وچ جدیدیت
لائی۔ اوہناں نے پنجابی غزل نوں نوں نوں
اسماں تے نوں نوں جہاں دکھائے ہیں۔
بقول عارف عبدالمجتب:

”پیر فضل گجراتی پنجابی شاعری وچ
عاشقانہ وارداتاں تے کیدیوتاں دے
فنکارانہ اظہار دے اعتبار ناں اک
نویسلا مقام رکھدے ہیں، جیہدے
وچ اوہناں دا کوئی حریف نہیں۔“

سوال نمبر 07

لوک گیتاں وچ پنجاب دی ریٹل

تعارف:

پنجابی لوک گیتاں دے سیکڑے موضوعات آ
 درجنان قسماں میں۔ انسان دے دن تک پر موضوع
 بارے گیت جوہور میں۔ لوک گیت توں مراد اے
 لوکاں دے گیت۔ ایہہ گیت کسے فرد یا شاعر دی
 تخلیق نہیں ہوندے۔ پنجابی لوک گیتاں وچ
 پنجاب دی ریٹل بہتل دا ذکر کیٹا گیا اے۔
 بڑھن والے نوں وسموں دے صلکارے، پنجاب
 دا جسر اعلیٰ، پنجاب دی خوشحالی نالے پنجاب دی
 تاریخ دا ذکر ولدا اے

لوک گیت تے پنجاب دی ریٹل

1. پنجاب دیس وسموں دیاں جھلکاریاں

پنجاب دھرتی پنج دریاواں دی دھرتی اے۔ ایس
 دے لوک گیت ایس دھرتی دیاں رنگ برنگیاں
 ٹو صباں میں۔ ایہہ گیت پنجاب دی تہذیب و ثقافت
 دا اوہ شیشہ میں جیسڑے صدیاں گزرن دے یاو جوہر دی
 سافوں پنجاب وسموں دا حقیقی عکس دکھاندے

اھڑ بھڑ باوے دا
 باوا کنک لے آوے گا
 باوی بہہ کے چھٹ گئی
 ماں بونیاں وٹے گئی
 باوی من بگاوے گی
 باوا بیٹا کھاوے گا
 لاکا کھڑ کھڑ سے گا

2۔ پنجاب دا جغرافیہ:

پنجاب دا جغرافیہ ہرے پھرے کھیتاں ہر
 سبز ٹھاٹھاں ماردیاں نہراں، دریاواں، نہاراں
 عیلاں وچ پھیلے محراواں، پوٹھواریاں اچیاں
 بیویاں تھواں تے پہاڑاں اتے مشتمل اے۔ پنجاب
 دے لوک کیتاں وچ ایہ سارے جغرافیائی
 رنگ بڑی تفصیل نال بیان ہوئے ہن۔

ے عین تیری سہی، پڑے پل جوترا، ہومیرے ڈھولا
 میں تیری سہی، سونا محمدے کھیت، ہومیرے ڈھولا
 میں تیری سہی، داتی پھڑے پانیا، ہومیرے ڈھولا

3. پنجاب دی خوشحالی دا ذکر:

پنجاب دیاں پنج دریاواں دی دھرتی کری
سیٹ سزھوسی۔ تاریخ گواہ اے کہ آج توں
پنج ہزار ورہ پہلاں دی پنجاب دے بابل نینوا
تے فیسویو پٹھیاں تہذیبیاں تال تجارتی زواہ
س۔ پنجاب دیاں لوک کیتاں و جوں پنجاب
دی خوشحالی دا ذکر لبھدا اے۔ کھ بولیاں و بکھو۔

س اوہ فیروپر کرپو، کنیں نینواں سندوری سیر صافا

س نیلی گھڑی وے و کیدر تہری، جے پہلی پیش پارھٹ جاتے

4. لوک کیتاں و پنجاب دی تاریخ:

لوک کیتاں راسین پنجاب دی تاریخ داوی
اندازہ ہوتا اے۔ نادر شاہ درانی تے احمد شاہ ابدالی
نے پنجاب آکے کئی کئی حملے کیتے۔ لوک کیتاں وچ
نادر شاہ دا ظلم و بکھو۔

آپا نادر

بھٹی چادر

باہنوں چوڑا لپہاں کرے

آپا نادر

ڈھیسہ پٹی چادر

بابل نیویں دھون کرے

5. لوک کیتاں وچ زرعی رنگ:

بنجاب دے لوک زرعی لوک ہن۔
 کیتاں وچ زرعی رنگ دے ہڈکارے وی نظر
 آندے ہن۔ بنجاب دی دھرتی بڑی زرخیز ہے اوہ
 ہمیشہ توں ای فوٹاک دے مصالحے وچ خود کفیل
 اے۔ ایک لوک کیت وکھو:

فینوں پچنا سکھاندا، ایہہ باجرے داسٹا
 فیرے قدنا لوں لہا، ایہہ باجرے داسٹا
 اینہوں ویکھ ویکھ آو، فینوں پیار والا تھوٹا
 فیرے نال نال گاؤ، ایہہ باجرے داسٹا
 فیری گٹ دا پیرانڈہ، ایہہ باجرے داسٹا

6. لوک کیتاں وچ رسمائے رواج:

بنجاب تہذیب و تمدن دے حوالے نال
 بڑا زرخیز خطہ اے۔ ہزاراں ورہیاں پہلے دی
 بڑیا تہذیب دی کھنڈرات و جوں کئی رسمائے رواج
 دے آثار ملے ہن۔ بنجاب دیاں رسمائے رواج
 دا اندازہ وی لوک کیتاں توں سدا اے۔
 شادی ویاہ دے موقع دا ایہہ کیت وکھو:

وہساں دا راج
 میرے بابل دا پیارا
 اہڑی دے دل دا سہارا
 نی ویر پیرا گھوڑی چڑھیا
 پھیناں واگاں پھڑپیاں نی
 ویر گھوڑی چڑھیا نی
 پھین پھڑی واہ
 پنج روپیہ پھین والاگ

7. لوگ کیتاں وچ پھناوے لے گئے:

پھناوا انسان دی فطری ضرورت اے۔
 انسان نے جیو بی جیوین شعور دیاں منزلان طے
 کیتیاں اوہ ستروشی دے حوالے نال سنجیدہ سرگیاں
 بنجاء دے لوکاں دے پھناوے دا اندازہ ولے
 لوک کیتاں وانگل لایا جا سکدا اے۔

ے چوڑیاں گودیاں باہنواں دا گناہ، نیلی سچے تکھی مک تے

ے ننکا رکھدی کلپ والا پاسہ، نالے بالو گھنڈ کرھدی

ے ددھڑکے جھاٹھواں والی، کینٹے والا دھار کڈھدا

8. لوک کیتاں وچ وزی ہی رنگ!

بنجیاں دی اکثریت دا عزیز اسلام اے
لوک کیتاں وچ اج وی عزیز ریگ ولے
ہیں۔ عزیز رنگ دی اے لور ویکھو

بے اللہ اللہ توں والی توں
دتا ای تے پالی توں

وگدی گل:

وگدی گل ایہ اے کے پنجاب دے
لوک کیتاں وچ پنجاب دی ریتل
ہیتل، تہذیب و ثقافت دے جھڈکارے
ولے ہن۔ لوک کیتاں پنجاب دی
تاریخ دے وارے دسدیاں ہن جے اج
تک پنجاب دی ثقافت نوں زندہ رکھیا
ہویا اے۔